తోలుబొమ్మలు

కవికొండల వేంకటరావుగారు బి.యె; బి.యల్.

రాతిరల్లా బొమ్మలాట చూచివచ్చి తెల్లవార్లూనిదరలేక అదేపడగ్గా పడుక్కొనివుంది ఇల్లాలు. ఇంటిలో వంటలక్క తప్పక లేచి పని చేసుకుంటూవుంది. ఇంటియజమాని అప్పుడే కళ్లునులుపుకుంటూ గుమ్మంలోకివచ్చి వీధికేసి తొంగిచూస్తూన్నాడు. బళ్ళున తెల్లారిపోయి ఎండబాగా గుడిగోపురంమీద ప్రకాశిస్తూవుంది——రాత్రిబొమ్మలాట ఆడిన వాళ్ళల్లో ఓఆడుదివచ్చి "ఒకపాతకోక అమ్మగార్ని అడుక్కోడానికివచ్చాం" అంది. "అమ్మగారింకాలేవలేదు నిదరోతున్నారు" అన్నాడు యజమాని. "అమ్మగారైతే రాత్రి మాఆటకు వచ్చారన్నమాటే ధన్యులం, ధన్యులం. మళ్ళీవస్తాం"అంటూ వెళ్ళిపోయిందది.

ఆమాటలో ఏమీఅర్థం కనబడలేదు యజమానికి లోపలికివెళ్ళి కల్యకృత్యాలు దీర్చుకొని తనగదిలోకివచ్చి తనయిల్లాలింకా మొద్దునిద్దర్నుంటే "లే! లే! తోలుబొమ్మలాటకే యీలా నిదరోతే, ఇంకానృత్యం అదీ నీవు దొరసానలల్లే చేయడమంటూవస్తే అలసిసొలసి కుంభకర్ణురాలివయి పొయ్యేటట్టున్నావు లే! లే!"అని వీపుమీద ఒక్కమొత్తనిచఱుపుచఱిచాడు ఇల్లాలు గుబుక్కునలేచి "ఏమిటా మోటుహాస్యం?"అంది. "ఏమీలేదు. నీవు బొమ్మలాటదానికి కోకిస్తానన్నావటగా? వచ్చిపోయింది"అన్నాడుయజమాని. "నేను కోకిస్తాననలే. మీరు పంచిస్తానన్నారేమోగాని"అంది ఆబిడ. "ఏమి మతిపోయిందాయేమి? అదిగో మళ్ళీవస్తానంటూ పోయింది"అన్నాడుయజమాని. "వస్తే యిస్తాలెండి"అని ఓవిధమైన తెచ్చిపెట్టుకున్న రుసరుసమొగంతో నిదరమత్తుకొద్దీ చేతిగాజులు చెక్కుళ్ళనొత్తినయొత్తుడునొవ్వులునొవ్వుల్లావుంచుకునే గదికిటికీ తెఱచుకొని వీధిలోకి పాఱచూచింది చూచి "అదేనా మీరనేమనిషి? బిక్షురాలు—బొమ్మలాటకత్తె అంటారేమిటి?"అంది. "అమ్మగారైతే రాత్రిఆటకొచ్చారన్నమాటే. ధన్యులం, ధన్యులం అని అదిఅంది. నీవేమన్నా దాన్ని ఆనవాలుపట్టనట్టుగానే మాట్లాడుతున్నావు—అయితే ఈ తోలుబొమ్మల ఆటలో ఏదోఒకానొక రహస్యంవుండితీరాలి. తెలుసుకోవాలి" అన్నాడు ఇంటాయన.

అప్పుడింకా ఆపయిని ఆయనకు ఆబిడకు ఈలా జఱిగింది సంభాషణ:

ఇల్లాలు

నేను సాయంకాలం అరుఘంట్లకు ఆలాగు పేరంటానికి వెళ్లినాను. ఆయినుకబయలున నాకేమి అగపించలేదు. ఒకగడపాతి యుండలేదు ఒకమనిషి కనిపించలేదు.

యజమాని

సరిగా 6½కు వాళ్లువచ్చి వెదుళ్లుపాతి ఒకబురకాలాగు బరకంకప్పి ఎదరతట్టుకు తెరగడ్డలుకట్టినారు. ఆకట్టడం నీవు చూచియుండలేదు.

ఇల్లాలు

ఎంతలో తయారయిపోయింది తెర?

అయితే దీపాలెప్పుడు వెలిగించారండీ? బొమ్మలెప్పుడు గ్రుచ్చారూ' ఆడేవాళ్లంతా ఆబరకం క్రిందకు ఎప్పుడు ప్రవేశించినారూ?

యజమాని

నీవు ఇంట్లో పనీగినీ ముగించుకునివచ్చి వేసేసరికి బొమ్మలనుగ్రుచ్చి ఆ తెర వెనక బొమ్మలనుగ్రుచ్చి ఆముదపుదీపాలను వ్రేలాడగట్టి అంతాసిద్ధంచేసినారు.

ఇల్లాలు

ఈపగలల్లాభిక్షాటనకై తిరిగినవాళ్ళంతా ఆబరకంచాటున వున్నారంటారూ నేను చూడ్డానికి వచ్చేటప్పటికప్పుడే?

యజమాని

మరేమి టనుకున్నావు? మనం వాళ్ళను చీకట్లోచూడకుండా వాళ్లు దీపాలువెలిగించకుండానే ఆబరకంలోప్రవేశించి యప్పుడు దీపాలుపెట్టి బొమ్మల్ని ఆడిస్తారు.

ఇల్లాలు

నిజం?

యజమాని

నిజం.

ఇల్లాలు

అయితే వాళ్లకు ప్రేక్షకుల ప్రేక్ష్యం లేదన్నమాట.

యజమాని

వాళ్లకు ప్రేక్షకులతో పనిలేదు. ఆఆడించే బొమ్మలతోనేపని. ఆ బొమ్మల మీాదకు వెలుగు బాగాప్రసరించేటట్టు దీపాలెగసందోస్తూ పాడుతూండడం బొమ్మలయొక్క కాళ్లుచ్రేళ్లు అభినయిస్తూవుండడం వాళ్లపని.

ఇల్లాలు

మధ్యమధ్య బుఱ్ఱుమనేబూరా ఏమిటండీ?

యజమాని

కక్కొసికర్రబూరా.

ఇల్లాలు

హనుమంతుడు గిర్రునపల్టీలు కొట్టినప్పుడు చేసేచప్పుడు?

యజమాని

రెండు చితికిపోయిన పీటచెక్కలు

ఇల్లాలు

ఆఁ: విఘ్నేశ్వరునిబొమ్మ?

యజమాని

తోలుది.

ఇల్లాలు

సరస్వతి?

యజమాని

అదీని.

ఇల్లాలు

రాముడు? రావణుడు?

యజమాని

అన్నీని. అందుకే తోలుబొమ్మలాటని పిలవడం.

ఇల్లాలు

అయితే ఆఆడించేవాళ్లంతా వీధులంట తిరిగేవాళ్లే అంటారా? "ఓయి రావణా" అని పిలవడం, "పుత్ర=కొడుకులు, మిత్ర=స్నేహితులు, రథ=రథములు, భట=భటులు, బంధువర్గము" అని అర్థంచెప్పడం, "బ్రహ్మాత్మభూస్సురజ్యేష్ఠ పరమేష్ఠిపితామహః ఇత్యమరః" అని అనడం, చౌషష్టివిద్యలు ఏకరుపెట్టడం, ఇంతవిద్వత్తూవాళ్లదే నంటారా?

యజమాని

అంతే అనుకున్నావూ? పంపావరోసరము, రథారూఢుండెక్క, అనువుతుండు ఇలాంటివి కూడా వాళ్ళవేను.

ఇల్లాలు

నవ్వకండి! తెలియక అడుగుతూవున్నాను. నాచెవుల్లోనుంచి యింకాపోలేదు ఆదీర్ఘంతీసుకుంటూ వాళ్ళంతాకలిసి ఆతన్మయత్వంలో తాళం మద్దెల మూడోకాలంమీదవేస్తూ మైమఱచి——

యజమాని

మైమఱచి?

ఇల్లాలు

మైమఱచి మనలను మఱపించినపుడు మానవుడోకానొక తోలుబొమ్మ వెనుక దీపంవుంచి ఆవెలుతురును దానిమీద పడేటట్టుచేస్తూ ఆబొమ్మను చిన్నెలువన్నెలుగా ఆడిస్తూ ఆనందించేటప్పుడు, భగవంతుడు ఏవైపునా మనకుపైని, వెనుక, ముందు, సూర్యుడుమున్నగు జ్యోతిర్గోళాలను నిలిపి మనల నాడించడంలో ఎంతతన్మయుడై యుండాలంటారు? ఆభగవంతుణ్ణి మనం ఆనవాలు పట్టలేమనడంలో, మనక్కనబడడనడంలో ఆశ్చర్యములేదు.——వీళ్ళగపించినారా మనకు? చెప్పండి, వీళ్ళగపించినారా మనకు? చెప్పండి ——అదిల్లాతిరిగివస్తూంది. మంచి కోకఒకటిద్దాం.

యజమాని

నీయిష్టంవచ్చిందియ్యి.

ఇల్లాలు లోపలికివెళ్ళి ఒకకోకతీసికొని వచ్చి ఆబొమ్మలాటదానికిచ్చి "రాత్రిఆడించిన బొమ్మలేవైనా నీదగ్గఱున్నాయా? యిప్పుడు" అని అడిగింది, "ఏవైనా ఏంటండమ్మగారూ! పెద్దరావణాసురుడిబొమ్మేవుంది. ఇప్పుడేతెచ్చి చూపుతాను." అని వెళ్ళినది. అది ఆబొమ్మ తీసుకొనివచ్చేలోపుగా వంటలక్కవచ్చి "అమ్మగారింకా ముఖంకడుక్కోలే"దంది ఇల్లాలు "ఉండవమ్మా! ఈరోజున తోలుబొమ్మలయొక్క సంగతి పూర్తిగా తెలుసుకోవాలి" అని అంటూ పెఱటిలోనికి పోయి కల్యకృత్యములు దీర్చికొని తిరిగి వచ్చింది.

యజమాని ఆలోపున ఆతేబొయ్యేరావణా బమ్మబొమ్మ పగిలెలావుంటుందో ఊహిస్తూ కూర్చుచున్నాడు. ఆబొమ్మొచ్చింది. ఇంటిల్లిపాదీమూగిచూచినారు నగిషీబొమ్మయొక్క అందచందం, కీలుకీలుఅతుకు అతిచిత్రంగా కనిపించింది. చేతులు మేకతోలు. మొండెం దుప్పితోలు. ఆబొమ్మనలాగూర్చి తేజస్సులో పెట్టేసరికి ఎక్కడలేనిరంగుల రాణింపు! చెప్పశక్యంకాకపోయింది.

ఉండియుండి తోలుబొమ్మలాడించిన దానికేసిచూస్తూ ఇల్లాలు అడిగింది! "నీవు రాత్రి ఆబరకంలోవున్నావా?" అని. "మీరు రాలేదండి మఱి" అంది ఆఆటకత్తె.

వాళ్లిద్దఱియొక్క ఆపరస్పరమహాసమస్యను అక్కడవున్న యజమానికాదుగదా ఎవ్వరూకూడా తీర్చలేకపోయినారు.

ఆటకత్తె తనదారిని తానుతిరిగి రావణాబొమ్మనుచ్చుకుని, ఇచ్చినకోకుచ్చుకుని వెళ్ళిపోయింది. అది వెళ్లిపోయిన వెంటనే యజమాని ఇల్లాలుదిక్కై "బ్రహ్మాండంగా

రావణాబమ్మబొమ్మదాన్ని పనిగట్టుకు పట్టుకు రమ్మనమని, పట్టపగలు బొమ్మంతా పరిశీలించి తుదకాబొమ్మను గుర్తించి ఒక్క ముక్కా అడక్కుండా నీవురాత్రి ఆబురకంలో వున్నావా? అని ఆఆటకత్తెను అడిగావేంటి. అదుండక మఱెవరుండి ఆడించేరు ఆబొమ్మల్ని అంతసొంపుగా”అన్నాడు ఇల్లాలు అంది: “రావణాసురునిబొమ్మలో రాత్రిచూచిందాని కన్న ఇప్పుడు పగలు చూడ్డంలో నాకేమి వింత తట్టలేదు. కాని ఈభిక్షుకురాలు రాత్రి ఆబురకంలోవుండి ఆడించింది బొమ్మల్ని అంటే నాకింకను సందేహమే”అని—“అందుకే నీవు ఆటచూడ్డానికి రాలేదని అదీ అనుకుంటూంది”అన్నాడు యజమాని. “అవును కొన్ని సంగతులు మనం చూడగల్గినా, చూడక పోయినా మనం నమ్మాలి”అంది ఇల్లాలు.

“సంశయాత్మా వినశ్యతి”అన్నాడు యజమాని.

వ్యాజాలాపము

శ్రీమతి యస్. టి. పి. కృష్ణవేణమ్మగారు

చెలువెసంగు సుధాబ్ధివీచికలనడుమ
నోలలాడెడు నొక్కవినీలమేఘ
శకలమును గంటి సకియరో! చాలతడవు
మరతునే దాని, నాదగు మానసమున

ఆయనంతవిచిత్రనీలాభ్రశకల
మే, యొకప్పుడు విప్పున మించి, జగము
లొగులఁగారించి ఘర్మదినోష్ణమడఁగ
వృష్టినొసఁగూర్చు జంతుసంతుష్టిగాఁగ.

అతితరస్వేచ్ఛ నూత్నవాతావృతమయి
యిందునందును మెలఁగుచు నెందుఁదనదు
కందువఁగనఁగనిని యిక్కాలమేఘ
శకలచరితముఁదలపోయ సంబరమగు.

ధరణి నాదిత్యతీవ్రప్రతాపమడఁపఁ
బిన్నయయ్యును శక్తిదీపింపనడరె
నెదియొ;యవ్వాసవోపల నీలనీల
నీరదసుసారము గణింప నెగడుముదము.

హంససంచయమానసహారికాంతి
కలితవిద్యుద్గణాల నాకాశవీధి
వెలిఁగి; మెలఁగిన తెరువులఁ దెలియనీక
నలరుఁగిద యీవినీలనవాంబుదంబు.

ఆశ్రితాతుర చాతకాహ్లాదకారి
మృదుమధురగర్జచే ముదమిచ్చి,యమృత
కల్పసుఖజీవనంబిడు కమలధరము
నెంతనివచించి వర్ణింతు నే లతాంగి!

సూక్ష్మరూపాన నొకొక్కచో నెసంగి
విప్పుగల్గి యొకొక్కచో వెలసి, తనదు
నైజరూపంబు చూపక నలువుమిగులు
నీలజలధరచరితవర్ణింపఁదరమె?

ఒకట సర్జనభావంబు నొంది యొకటఁ
గృష్ణభావముఁజూపుచుఁ గెరలి, యెందు
దనదునైజము వివరింపఁదరముకాని
యనువున రహించునోర యీయంబుదంబు.

రమణనొప్పు వినీలధారాధరంబుఁ
గాంచినెమ్మది నెన్నియో కతలుపర్వ
తలఁచితలయూచి డెందానఁదగులు నబ్బ
రంబుఁదెల్పితి నీరీతి రాజవదన!